

Ніколас Радішевський

Мрійники

Одеса, місто з великою історією та багатою творчою енергією, завжди було відоме як колыска талантів та джерело натхнення для багатьох поколінь художників.

Сьогодні тут існує декілька вишів, які готують майбутніх митців. Однак у становленні славетної одеської художньої школи особливу, ключову роль завжди відігравав найстаріший в Україні художній коледж (колишнє училище) імені Грекова. Саме тут навчалися такі визначні майстри, як Сергій Лукін, Василь Рябченко, Валентин Хрущ, Віктор Маринюк та багато інших.

Невипадково ті, хто серйозно хоче стати справжнім художником і творцем, починають свою освіту в Одесі саме з Греківки. Там починав і я разом із моїми товаришами та однокурсниками. Це були найкращі, плідні та найцікавіші часи в житті. Однак ця стаття не про те.

Здобути класичну базову освіту – це ще не все для художників-початківців. Сучасні реалії ставлять перед молодими майстрами, які мріють створювати нові витвори мистецтва, непросте завдання: пристосовуватися до нинішніх умов або залишатися вірними своїм ідеалам попри всі труднощі. А труднощі, з якими зіткнулося наше покоління, відомі: пандемія ковіду, розвиток штучного інтелекту, який суттєво вплинув на попит на послуги художників, зниження інтересу суспільства до образотворчого мистецтва і, звичайно ж, війна! Все це поступово змінювало, і сьогодні вже практично змінило реальність, в якій раніше для таких, як я, і тих, про кого далі йтиметься, мистецтво було сенсом життя

та основою існування. Тепер для багатьох із нас воно стало лише віддаленою мрією.

Як випускник Одеського художнього коледжу імені Грекова 2019 року, я хочу розповісти про те, як склалися долі деяких моїх ровесників, представників покоління, що зіткнулося з непростими випробуваннями. Чії очікування багато в чому виявилися зруйнованими, а ідеали та цінності зазнали трансформації. Я зібрав історії кількох людей, з якими мені довелося вчитися та працювати. Їхні долі зовсім різні, але через них, мені здається, проглядає портрет сучасної творчої молоді нашого міста. Однак для розуміння загального контексту я хочу почати з власної історії, в якій, сподіваюся, ви також знайдете сенс.

Я

Моя особиста історія, я вважаю, безпосередньо не пов'язана ані з пандемією, ані з війною, ані з переосмисленням ролі образотворчого мистецтва у суспільстві. Однак вона є відображенням шляху дорослішання – того складного неминучого процесу, в якому кожен із нас стикається з власними помилками, сумнівами та пошуком самого себе.

Ця історія бере свій початок у роки, коли я був студентом третього курсу декоративного відділення Одеського художнього коледжу. Тоді мій шлях художника ще ледь позначився, а батько стримано спостерігав мої спроби знайти себе, не бачивши в цьому серйозної перспективи. Його скептицизм, як якась тінь, завжди слідував за мною, підштовхуючи до пошуку способів довести свою спроможність. Я вирішив, що настав час вразити його своєю здібністю заробити собі на життя. Саме на той момент доля підкинула мені перший шанс. Компанія, яка займалася обробкою мармуру, звернулася до коледжу з пропозицією. Вони шукали тих, хто швидко опанує техніку художньої мозаїки для виконання великого замовлення з Китаю. Я записався до числа добровольців. Це було випробування на міцність – як фізичну, так і творчу. Я вперше відчув себе потрібним не як чийсь син, а як людина, здатна залишити слід. Нехай цей слід був складений

із крихітних шматочків мармуру, склеєних на загальній основі. Зарплата, що ледве покривала проїзд, здавалася незначною платою за те, щоб утвердитися у своїй значущості. Через кілька місяців замовлення було завершено. Пропозицію залишитися я відкинув, вирішивши, що моя мета досягнута: батько нарешті побачив мою працю в іншому світлі. Щобільше, він запропонував мені та моїй тодішній дівчині, також художниці, розписати стіни в його ресторані. Він показав приклади – прості контурні малюнки, які не претендують на глибину, зате підходять для інтер'єру. Ми з ентузіазмом взялися за роботу. Виконали її з душею. Сім'я була у захваті. З'явилися інші замовлення. Проте з кожним новим замовленням я дедалі гостріше відчував, як розпис стін перетворюється на механічну працю, позбавлену тієї духовної глибини, яку я шукав, вступаючи до коледжу.

Тоді в мене з'явився час для роздумів. Здавалося, що одного полотна мені недостатньо для вираження всіх емоцій та думок, що накопичилися всередині. Я вирішив спробувати себе у створенні анімації. Читав книжки зі сценарної майстерності, малював розкадрування та залучив до проєкту свою дівчину. Ми працювали як команда: вона краще за мене знала анатомію та займалася деталями, а я вибудовував загальну концепцію. Ми хотіли створити щось ідеальне, але цей перфекціонізм обертався нескінченними переробленнями. Кожні два місяці ми починали з чистого аркуша, що, можливо, і стало однією з причин, чому у 2020 році ми розлучилися, і з закінченням цих відносин впала й моя мрія про спільну роботу. Я більше не міг займатися анімацією. Після розставання я рік не торкався пензля. Моя творчість наче застигла під шаром пилу. Я влаштувався працювати в бібліотеку, захопився музикою та намагався осмислити свої почуття.

Тільки через кілька років я повернувся до живопису. Тепер це був мій особистий світ без очікувань на інших, без чужих поглядів. Я зрозумів, що творчість – це не професія, а спосіб бути чесним із самим собою. Зараз я працюю в бібліотеці, організую мистецькі виставки та знайшов команду однодумців. Моя нинішня дівчина вчиться на режисера, і я іноді допомагаю їй розбиратися в кольорознавстві та логіці розповіді. Нещодавно один із читачів попросив мене намалювати його портрет. За-

Ніколас Радішевський та його дипломна робота

звичай я відмовляю, але цього разу погодився. Малюнок, який вийшов, був простий, але передав емоцію. Ця людина запропонувала мені долар на знак подяки, і я несподівано зрозумів, що вперше за довгий час знову заробив гроші своєю професією. Це усвідомлення мене розсмішило. Тепер я знаю, що мистецтво для мене – це особистий простір, де я можу бути справжнім. Я перестав шукати в ньому заробіток чи визнання і просто творю для себе. Раніше я зневажав таких людей, але, мабуть, це було бажання щось комусь довести. Десь у глибині душі задовго до вступу до художнього училища, буди дитиною, я носив у собі невимовне бажання сказати людям щось важливе. Але я досі не знайшов правильної форми, щоб передати цю думку. І все ж я сподіваюся і вірю, що одного разу зможу

знайти потрібну інтерпретацію, і готовий поділитися нею. Просто з роками розумієш, що є речі, яких неможливо не робити, яких не можна зректися. Це мета, любов, Бог – щось, що існує всередині тебе як незаперечна істина.

Нікіта Сенкевич

У той момент, коли розпис стін перестав розбурхувати мою уяву, а сарафанне радіо так само вперто виконувало свою роботу, до мене надійшло замовлення, від якого було важко відмовитися. Вигода надто очевидно переважувала сумніви. Тоді я вирішив спитати свою подругу-художницю, чи не хоче вона взятися за цю справу. Вона виявилася зайнятою, але порекомендувала мені одного перспективного студента четвертого курсу – Нікіту Сенкевича. Коли я глянув на його роботи, у мене виникло майже миттєве відчуття: цей хлопець не просто володіє відмінною технічною базою, він має рідкісний дар – вміння фантазувати та, головне, відчувати. Для мене це завжди було найвищою рисою справжнього художника. У його роботах я бачив глибину та щирість, які стосувалися чогось внутрішнього, невлучно важливого. Саме тому ідея запропонувати йому розмалювати стіни кав'ярні зеленим пальмовим листям здалася майже святотатством. У цьому не було ніякої духовності, лише банальна утилітарність. Але я все ж таки запропонував йому проєкт, взяв на себе контроль над процесом і простежив, щоб усе пройшло гладко. Нікіта впорався блискуче. За кілька днів стіни кав'ярні відповідали заданій стилістиці. Але коли ми зустрілися із замовником, той з виразом невдоволення вказав: «Лінії не доведені до країв». Це прозвучало як докір, і я одразу відреагував звичним: «Прийнято. Виправимо до вечора». Я досі пам'ятаю погляд Нікіти в той момент – сповнене болю та розчарування мовчання, яке кричало голосніше за слова. Коли замовник пішов, він нарешті запитав мене: «Навіщо ти погодився? Адже очевидно, що доведені до кінця лінії лише зіпсують композицію. Картина почне вилазити зі стіни, руйнуючи її цілісність». І Нікіта мав рацію. Я це чудово розумів, але

Нікіта Сенкевич і його робота

на той момент моя внутрішня філософія вже непомітно спростилася до примітивного рівняння: якщо замовник задоволений і платить, то навіщо сперечатися? Зрештою, своє ім'я на цій роботі ніхто не залишить.

Згодом ми з Нікітою почали доволі тепло спілкуватися, і мені запам'яталося, як глибоко його вражав руський реалістичний живопис. Сьогодні він пояснює це так: «Це завжди було пов'язане з тим, що я православний, я – людина, яка вихована у культурній парадигмі, де чуттєве переважає над аналітичним. Але все змінилося, коли розпочалася війна. Світ розірвався на два табори, а ікони моїх почуттів опинилися за кривавою стіною. Тоді я зрозумів, що мені необхідно переглянути свої погляди, змінити свій внутрішній устрій – свою прошивку. Саме тому я, аби продовжити освіту, вступив до Akademie der Bildenden Künste München, художнього вишу в Німеччині. Я розумів, що попереду на мене чекає непростий шлях. Різниця в підходах до мистецтва та його ролі

в суспільстві виявилася приголомшливою. І все ж, як не дивно, мова так званого метамодерну, концепції, про яку багато говорять, але рідко хто до кінця розуміє, виявилася напрочуд простою у своїй суті. Принаймні у контексті сприйняття мистецтва як художником, так і глядачем».

Серед митців мого покоління успішних – одиниці. Нікіта, який сьогодні виставляє свої роботи у престижних галереях Європи, – рідкісне явище. Ось тільки невеликий перелік виставок, з останніх, у яких він брав участь:

2022 Karin Kneffel Klass student exhibition «Rote Reiter» Munich

2024 «1 euro shop» Künstlerhaus Munich

2024 Early exhibition «Float with me»

2024 «Cobra12 x1 euro shop» space NN Munich

Про сучасний арт світ він міркує так: «Відвідуючи ярмарки в Нью-Йорку, Венеціанські бієнале або «Art Cologne», розумієш, що теми, які обговорюються, скрізь схожі: ідентичність, відчуженість. Мистецтво тут не прагне боротися проти чогось, воно виступає за ліберальні цінності, толерантність тощо. Багато хто обговорює штучний інтелект, але часто не бере до уваги, що його завдання принципово відрізняються від завдань мистецтва. Штучний інтелект ілюструє ідеї, тоді як мистецтво творить їх, наповнюючи смислами. Мистецтво не прагне бути ілюстрацією».

На мою думку, секрет успіху Нікіти – у його чесності. Багато хто з нас намагався підлаштуватися під нові реалії, обираючи актуальні теми, найчастіше на шкоду щирості та глибини. Але такі компроміси рідко приносять задоволення чи стабільність. Не кожному під силу прийняти реальність чи змінити себе. Я вважаю, що поєднання знань, майстерності та чесності, яке має Нікіта, – це справжнє досягнення. Щирість рідко стає затребуваною, але саме вона дозволяє Нікіті не лише тонко відчувати, а й вміло інтерпретувати, залучаючи глядача до діалогу. І все-таки при його блискучій техніці та любові до реалістичного мистецтва важко уявити, якою була б зараз його творчість, якби не гостра потреба, як він сам висловився, «мінати прошивку».

Тарас Шевченко

Ми з Тарасом познайомилися на вступних іспитах до коледжу. Я вступав до декоративного відділення, а він на скульптуру. У групі, де хлопців можна було перерахувати на пальцях, ми швидко знайшли один одного. Навіть зовні були схожі: обидва невисокі та худорляві. Пригадую, як Тарасові спочатку було непросто. Він приїхав із села та, опинившись серед ексцентричної та самовпевненої молоді, не знав, як порозумітися з цим світом, де мистецтво здавалося більше позою, ніж змістом. Але згодом саме ця його щирість, не-

підробна простота стали його силою. На четвертому курсі Тарас став улюбленцем дівчат та одним із найперспективніших студентів нашого потоку. Простота в ньому була не приземленою, а якоюсь глибокою, навіть мудрою, ніби він знав щось, що нам усім ще треба було зрозуміти. Тоді, у студентстві, ми думали, що творимо не лише заради оцінки, а й заради майбутнього, яке неодмінно мало належати нам. Мистецтво для більшості з нас було працею та викликом, способом довести собі та іншим свою спроможність. Для Тараса це було зовсім інакше. Він жив творчістю, як живуть повітрям чи світлом. Поки ми пишалися, що провели зайву годину за мольбертом, він просто продовжував працювати – не заради виставки, не заради похвали, а тому, що інакше не міг. Він знав бібліотеку коледжу, як свої п'ять пальців. Там, де більшість студентів з'являлися двічі – під час реєстрації та закриття абонементу, – він прочитав усе, що могло його надихнути. Вже до кінця першого курсу він працював над мармуровими кахлями, а на момент випуску мав за плечима досвід серйозної

реставрації. Ніхто не сумнівався, що він піде далеко, а разом у своїх мріях ми уявляли себе новими передвижниками, які повернуть світ мистецтва. Нам здавалося, що життя буде набагато кращим і світлішим, ніж виявилось на ділі.

Коли почалося повномасштабне вторгнення, Тарас одним із перших записався добровольцем до ЗСУ. Йому було двадцять з лишком – не призовного віку, міг би й досі спокійно жити та працювати, але не захотів. Ми втратили зв'язок, лише іноді вдавалося отримати найважливішу інформацію – він живий. Але через два з половиною роки майже випадково ми зустрілися в Одесі. Його погляд, його постать казали більше, ніж слова. Він розповів, що пережив, як боліла спина під вагою кулемета, як страшно бувало вночі, коли тиша здається лише прелюдією до чогось жахливого. Він говорив про те, як рятувався фантазіями, намагаючись забрати себе у вигадані мири. Але були речі, про які він промовчав, і в цьому мовчанні було більше істини, ніж у словах. Я згадував наші вечори, коли ми сиділи за роботою в майстерні, оточені людьми, які розуміли та любили мистецтво. У стінах рідного коледжу критика була чесна, а похвала цінувалася, тому що виходила від рівних. Ми вірили, що мистецтво – це наш спосіб зрозуміти та пояснити світ, і ця віра об'єднувала нас.

«Мені ніколи не подобалося ліпити заради ліплення, – сказав він мені в Одесі. – Я любив творити світи. Наповнювати їх людьми, вигадувати їм характери, подробиці. Пам'ятаю, як ліпив солдатиків у дитинстві. Якби тоді я знав, що це все означає насправді...»

На жаль, йому довелося дізнатися, що означає справжня війна. Він пішов туди хлопчиком, що ліпив солдатиків, і зіткнувся з реальністю, яку ніхто не повинен переживати. Я спитав, що він робитиме, коли та якщо повернеться до мистецтва. Він відповів тихо, без колишньої впевненості: «Я поки що не хочу думати про великі ідеї. Зараз мені близькі прості образи, добрі та людяні. Є одна ідея: мабуть, зроблю серію робіт для виставки, але не впевнений, що хтось сприйме це серйозно».

Тарас, як і багато хто тепер, не женеться за успіхом. Йому важливо лише одне – творити, не заради слави, а заради життя, саме того, яке він так відчайдушно захищає!

Роботи Тараса Шевченка

Коли номер уже було зверстано, сталося непоправне – мій друг Тарас Шевченко загинув. Незадовго до того ми обговорювали з ним матеріал. Він був збентежений, що я надто втішно про нього відгукнувся. Він хотів прибрати згадку про свою любов до бібліотеки училища і про те, що на четвертому курсі подобався дівчатам. У результаті мені вдалося його переконати.

Страшна трагедія... Мабуть, він був єдиною людиною, про яку я міг би сказати: «Ми були на одній хвилі».

Мені здається, такі люди, як Тарас, потрібні нашому світу як повітря, але, на жаль, саме таких ми й втрачаємо першими. Через їхню чесність, безкомпромісність, вірність своїм ідеалам, нездатність хитрувати та ховатися за спинами інших.

Вічна пам'ять Тарасові! Мої глибокі співчуття його рідним.

Любов Амбросімова

Перед тим як перейти до суті, не можу знову не згадати свого часу в Греківці. Коли я вступив туди, серед студентів ходила звична фраза: «Греківка вже не та». Казали, що найкращі викладачі йдуть, що рівень студентів падає. Тоді це звучало боляче: я ж опинився в легендарному місці, де кожен куточок дихав історією. Скрипучі дерев'яні підлоги, коридори-лабіринти, які лякають вечорами, картини невідомих мені старих випускників на стінах – все це було просякнуте духом творчості та якоїсь містерії, що навіть збурює. Але прикро було чути, що «справжнє» залишилося десь у минулому. Одного разу я поділився своїми думками з викладачем, розповів, як важко усвідомлювати, що я нібито застав не найкращі часи коледжу. І він відповів: «І в роки, коли тут навчався я, років десь двадцять тому, казали те ж саме».

Тоді мені стало легше, але сьогодні здається, ці неприємні слова про Греківку все-таки, можливо, мають сенс. А як можна бути «чимось тим», якщо очевидно, весь світ вже не той?

Влітку 2024 року до мене звернулися колеги з проханням знайти художника для роботи у бібліотеці. Пошуки зайняли чимало часу, бо я поставився до справи максимально серйозно. Я вивчав резюме на work.ua, телефонував знайомим, шукав рекомендації. Тож ось після довгих роздумів мій вибір зупинився на Любові Амбросімовій – молодій випускниці тієї самої Греківки. Її академічні роботи вражали точністю, а також вона володіла digital, що обов'язково для створення афіш і креативів, необхідних бібліотеці. Втім було й щось більше. Люба справила враження щирої, чуйної людини, здатної надихати. Їй двадцять років, і попри юний вік вона, як і всі ми, вже встигла пережити багато чого. Пандемія та війна наклали відбиток на всі роки її навчання.

Якось обідньої години нам довелося розмовляти про студентське життя. Я ділився історіями про свій час навчання, про вечірні малюнки, про атмосферу майстерень, де ми залишалися допізна, спілкувалися, жили мистецтвом, а в її очах я помітив смуток. І це зрозуміло, адже вона ніколи не мала нічого подібного. Тоді я поцікавився, і Люба розповіла, як на самому початку її студентства пандемія позбавила їх звичного нам навчального життя.

Робота Любові Амбросімової

Загальноосвітні предмети вони вивчали вдома, для занять з живопису та малюнку приходили до коледжу. Композицію також опрацьовували самостійно, приходячи лише на консультації.

А потім почалася війна, і стало ще важче. Тривоги змушували їх постійно спускатися до підвалу, де знаходилася майстерня скульпторів.

«Там було холодно, світло тьмяне, іноді доводилося сидіти там годинами, що здавалося неможливим. Але вибору не було. Іноді можна було встигнути захопити з собою планшет, щоб зайнятися малюнком», – розповідає дівчина.

Зараз Люба продовжує навчання у Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К.Д. Ушинського та працює у бібліотеці на посаді художника.

При всіх описаних труднощах можна відзначити, що Люба завжди була вірна своїм ідеалам. Вона дивиться у бік digital art, та її ніщо не зупинить. Вона позитивна та дуже старанна. Я навіть не пам'ятаю, як вона виглядає без блокнота, в якому всякчас щось малює. Тож впевнений: у Люби все вийде. Головне, щоб повернулося наше нормальне мирне життя.

